

A kaptárkövek olyan sziklavonulatok vagy kúp alakú kőtornyok, amelyek oldalaiba a régmúlt korok emberei fülkéket faragtak. Ezek a földtani alakzatok tehát az ember formaalkító tevékenységének nyomait is magukon hordozzák, ezért régészeti, néprajzi, kultúrtörténeti értéket is képviselnek. A fülkés sziklák kis csoportja fellelhető a Pilis és a Budai-hegység területén is, de leggazdagabb előfordulásuk a Bükkalján található. A kőtornyokat felépítő vulkáni tufákat kb. 10–20 millió éve,

a miocén korban zajló heves vulkáni működés (explozív kitörések sorozata) hozta létre. A zömében riolitos összetételű ártufák és ignimbritek alkotta térszínből a jégkori felszínfejlődés meghatározó tényezői (a folyóvizek mélyítő és oldalazó eróziója, az aprózódás, a mállás, a szél és a csapadék leöblítő hatása) alakították ki a Bükkalja különleges kúpjait, sziklavonulatait, melyek felületét később az ember átalakította. A kaptárkövek tehát természeti értékek és egyúttal kultúrtörténeti emlékek is.

Sirok – Törökasztal

Legtípusosabb csoportjuk Eger határában (Nyerges-hegy, Mész-hegy, Cakó-tető), Szomolya mellett (Vén-hegy, Kaptár-völgy) és Cserépváralja környékén (Mangó-tető Nagykúp, Furgál-völgy, Csordás-völgy) lelhető fel, de ezeken kívül Sirok, Egerbakta, Egerszalók, Demjén, Ostoros, Noszvaj, Bogács, Cserépfalu, Tibolddaróc, Tard és Kács határában is találunk kaptárköveket. A Bükkalján 41 lelőhelyen 82 kaptárkövet ismerünk, a sziklaalakzatokon pedig 479 fülkét számolhatunk össze.

A fülkés sziklákat a szomolyai lakosok nevezték kaptárköveknek, Eger környékén vakablakos köveknek, másutt köpüsköveknek, Ördög-tornynak, Nagybábaszéknek, Nyergesnek, Hegyeskőnek, Kecsekőnek, Ablakoskőnek, Királyszekének, Kősárcánynak mondják azokat. Legismertebbé és legelterjedtebbé a kaptárkö elnevezés vált. Ezen a néven említik tanulmányaikban a kaptárkövek rejtélyének megoldásán fáradozó kutatók is.

Cserépváralja - Nagy-Bábaszék

Eger - Nyerges

A legtöbb vitát a sziklaalakzatok oldalaiba vájt fülkék eredete, készítésük oka váltotta ki. Az átlagosan 60 cm magas, 30 cm széles és 25–30 cm mély fülkék peremén – az épségben lévőknél még jól láthatóan – bemélyedő keret fut körbe, széleiken néhol lyukak is kivehetők.

Ezek a nyomok arra utalnak, hogy a fülkéket lefedték, a fedlapot a lyukakba vert ékekkel rögzítették. A keretnyommal rendelkező fülkék elég rendszertelenül vannak elhelyezve a sziklafalakon, a nyílások rendkívüli formagazdasága pedig megkövetelte, hogy mindegyikhez egyedi méretű és alakú fedelet készítsenek.

A kaptárfülkék rendeltetésével kapcsolatban számos feltevés, elmélet született.

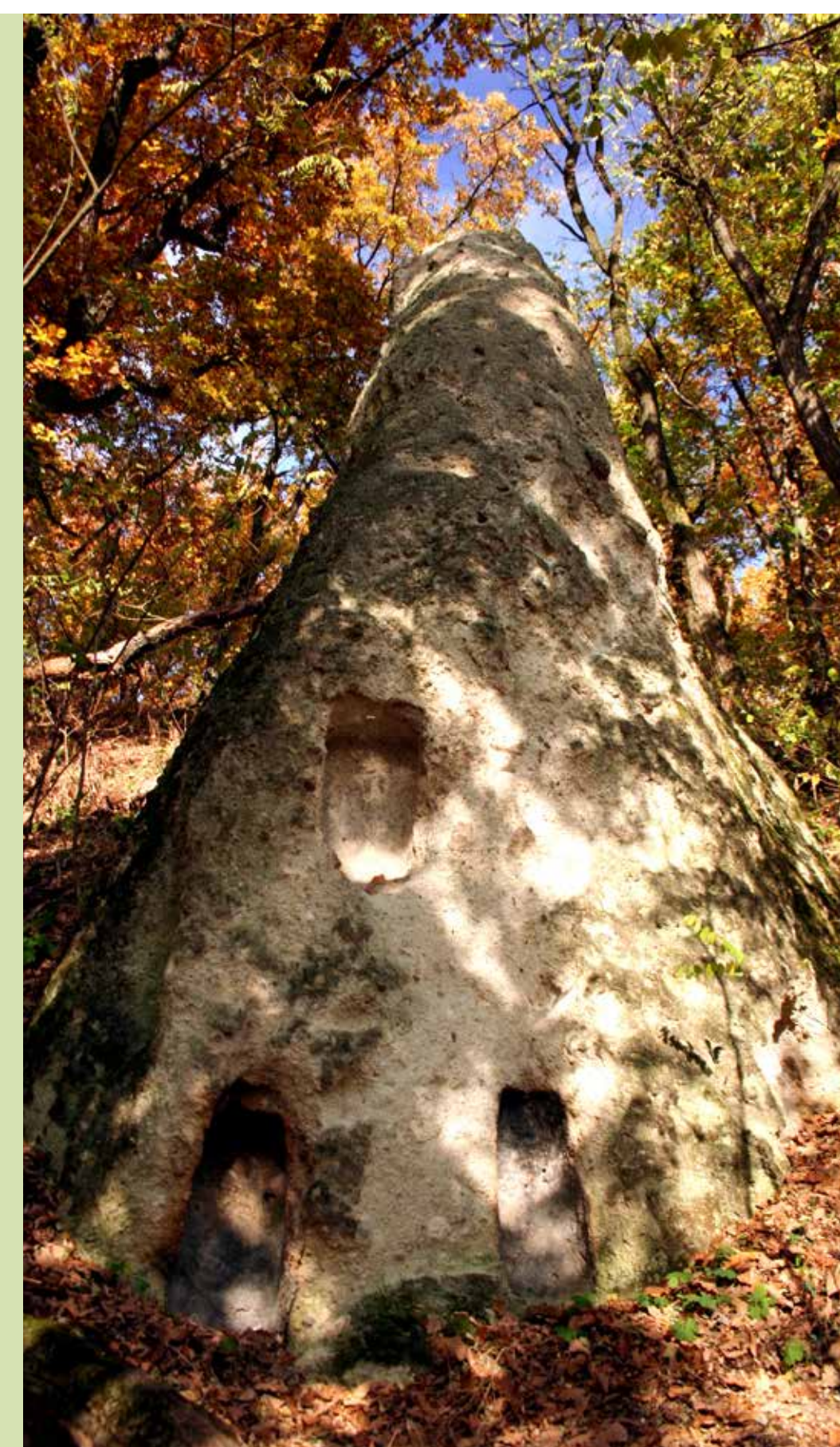

Kaptárkö-fülke Demjénben

E téma első alapos kutatója az egi történész-régész pap, Bartalos Gyula szerint a kaptárkövek síremlékek voltak, s a fülkébe az elhunytak hamvait rejtő urnákat helyezték. A kőfülkék kifaragását eleinte a hun-magyarokhoz, később a keltákhoz illetve a szkítákhoz kötötte. Klein Gáspár Borsod megyei főlevéltáros a vakablakoknak bálványtartó, áldozatbemutató rendeltetést valószínűsített, s azokat honfoglaláskori emlékeknek tartotta. Már Bartalos megemlítette – hangot adva kételyeinek – a ma leginkább ismert és elfogadott véleményt, miszerint a fülkében hajdan méhészkedtek. A sziklaméhészeti rendeltetés legmeghatározóbb képviselője Saád Andor miskolci orvos volt, aki

Korek József régésszel az 1960-as évek elején néhány ásatást is végzett a kaptárkövek előterében, Cserépváralján és itt, Szomolyán. A régészeti feltárások során előkerült, XI–XIV. századból származó leletek azonban egyik feltevés igazolására sem szolgáltattak bizonyítékot.

Ennek ellenére mégis az a nézet vált elfogadottá és a közvélemény számára ismertté, hogy a kaptárkövek fülkéi a középkori erdei sziklaméhészeti emlékei, s a méhészetnek ezt a formáját vagy a honfoglaláskor a magyarsághoz csatlakozott kabarok vagy a Balkán-félszigetről idemenekült kicsiny népcsoport (agriánok) honosította meg. A kaptárkövek fülkéinek méhészkedésre történő

Cserépváralja - Furgál-völgy

felhasználásával kapcsolatban felmerül azonban néhány kétség. Elgondolkodtató a fülkék égtáj szerinti változatos elhelyezkedése éppúgy, mint a talajszinthez közeli vagy éppen megközelíthetetlen helyre, sötét, hűvös sziklahasadékokba, vízmosások falába faragott fülkék jelenléte. De a keskeny és sekély, sőt előrebukó fülkék esetében is kizárható a méhtartás. A XI. századtól írásos adatok tanúskodnak a méhészet meglétéről, oklevelekben olvashatunk erdei méhészekről, méhavadászokról, de a sziklaméhészetről hallgatnak a források. A szájhagyományok pedig megoszlanak a kultikus és a gazdasági rendeltetés közt. A kaptárkövek rejtélye tehát még nem oldódott meg!

